

Załącznik do Uchwały Nr XX/663/2008
Rady Miejskiej w Gliwicach
z dnia 20 listopada 2008 r.

MIEJSKI PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
NA LATA 2008 - 2013

Gliwice, wrzesień 2008

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
2. Strategia ograniczania skutków niepełnosprawności w Unii Europejskiej	5
3. Strategia ograniczania skutków niepełnosprawności w Polsce	6
4. Strategia ograniczania skutków niepełnosprawności w województwie śląskim	7
5. Strategia ograniczania skutków niepełnosprawności w Gliwicach.....	9
6. Wybrane działania realizowane przez gliwickie instytucje na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2005 – 2007.....	10
7. Przesłanki realizacji Programu	19
8. Cel strategiczny, cele operacyjne i przedsięwzięcia Programu	22
9. Podmioty realizujące Program	36
10. Źródła finansowania	37
11. Oczekiwane efekty	37
12. Zasady realizacji Programu	38
13. Monitoring	38

1. Wprowadzenie

Opracowanie miejskiego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych jest zadaniem wynikającym z art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.

Miejski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2008-2013 jest zgodny z założeniami *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Gliwice na lata 2007-2015* oraz wpisuje się w *Strategię Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gliwice do roku 2022*.

W sferze działań na rzecz osób niepełnosprawnych na poziomie regionalnym podstawowym dokumentem jest „*Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2008 – 2010*”, przyjęty uchwałą Sejmiku Wojewódzkiego z dnia 19 marca 2008 r.

Podstawą zapisów programu są także założenia *Karty Praw Osób Niepełnosprawnych*, przyjętej uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r.

Główne podstawy prawne realizacji przedsięwzięć zawartych w programie:

- ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r.,
- ustawa o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 r.,
- ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r.,
- ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.,
- ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r.,
- ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r.

2. Strategia ograniczania skutków niepełnosprawności w Unii Europejskiej

Polityka Unii Europejskiej wobec osób niepełnosprawnych zawiera się w komunikacie „*Równe szanse dla osób niepełnosprawnych – nowa strategia niepełnosprawności*” i w dużym stopniu wzorowana jest na uchwale Zgromadzenia Ogólnego Narodów z 1993 r. pt.: „*Standardowe zasady wyrównywania szans osób niepełnosprawnych*”.

Strategia Unii Europejskiej wobec niepełnosprawności obejmuje następujące priorytety:

- wyrównywanie regionalnych różnic w sytuacji niepełnosprawnych obywateli Wspólnoty w poszczególnych krajach członkowskich,
- upowszechnianie problematyki niepełnosprawności we wszystkich inicjatywach podejmowanych przez Komisję Europejską,
- wzmacnianie współpracy między krajami członkowskimi, zbieranie i wymiana informacji, danych statystycznych i przykładów dobrej praktyki,
- uwrażliwianie społeczeństwa oraz władz na prawa i potrzeby osób z niepełnosprawnością,
- ścisła współpraca Komisji Europejskiej z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.

Głównym zagadnieniem polityki unijnej wobec osób niepełnosprawnych jest idea równych szans, która ma na celu wyposażenie niepełnosprawnych w odpowiednie umiejętności niezbędne do pracy oraz przystosowanie do środowiska. Dokument ten określa zestaw fundamentalnych zagadnień w polityce państwa kierowanych do osób z niepełnosprawnością.

Duża liczba osób niepełnosprawnych posiada niski poziom wykształcenia, dlatego właśnie w tym kierunku kierowane są zadania polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia.

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało włączenie się do unijnych inicjatyw skierowanych do osób niepełnosprawnych i stopniowe zbliżenie się do standardów Unii w dziedzinie pracy, zdrowia i edukacji.

Unia Europejska uznaje zasadę, że należy wzmocnić pozycję osób niepełnosprawnych na rynku pracy oraz zachęcać pracodawców do wprowadzenia odpowiednich zmian umożliwiających zatrudnienie osób niepełnosprawnych. Prawo i przepisy w dziedzinie zatrudnienia nie mogą dyskryminować osób niepełnosprawnych ani czynić trudności w ich zatrudnianiu. Jednym z celów polityki Wspólnoty Europejskiej wobec niepełnosprawności jest zatrudnienie osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy.

W polityce Unii Europejskiej bardzo ważna jest także edukacja osób niepełnosprawnych. Biorąc pod uwagę zasadę równych szans w zakresie edukacji na wszystkich szczeblach szkolnictwa Unia postuluje, by kształcenie niepełnosprawnych stanowiło integralną część systemu oświaty.

3. Strategia ograniczania skutków niepełnosprawności w Polsce

Polska polityka społeczna w zakresie ograniczania problemów osób niepełnosprawnych zakłada głównie aktywizację tych osób. Priorytetem działań jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych. Na mocy ustawy o zatrudnieniu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych działa Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, którego działania mają na celu realizację zasady równości szans niepełnosprawnych oraz tworzenie polityki ich zatrudnienia. Koordynacją polityki wobec osób niepełnosprawnych, w tym również działań PFRON zajmuje się Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, którego głównym celem jest monitorowanie procesów społecznych i gospodarczych dotyczących środowiska osób niepełnosprawnych. Działania rządu i ustawodawstwa polskiego na rzecz osób niepełnosprawnych zawarte są w następujących aktach prawnych i dokumentach:

- Konstytucja RP - zawiera zapisy mające na celu zapobieganie dyskryminacji wobec osób niepełnosprawnych,
- Rządowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Ich Integracji ze Społeczeństwem z 5 października 1993 r.,
- Karta Praw Osób Niepełnosprawnych - Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997r.,

- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. z późniejszymi zmianami,
- Kodeks Pracy - zawiera zapisy przeciwdziałające dyskryminacji osób niepełnosprawnych w pracy.

Ponadto w wielu ogólnokrajowych aktach prawnych, dotyczących różnych sfer życia, znajdują się zapisy dotyczące ulg i preferencji w stosunku do osób niepełnosprawnych.

Są to między innymi:

- ustawa z dn. 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego,
- ustawa z dn. 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym,
- ustawa z dn. 12 czerwca 2003 r. Prawo pocztowe,
- ustawa z dn. 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne,
- ustawa z dn. 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych,
- ustawa z dn. 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych,
- ustawa z dn. 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych.

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych określa podstawowe prawa osób niepełnosprawnych do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz zakazuje dyskryminacji tych osób. Jednocześnie Sejm RP wezwał Rząd RP i władze samorządowe do podjęcia działań nakierowanych na urzeczywistnienie tych praw. Karta stanowi więc wytyczne dla polityki władz rządowych i samorządowych w dziedzinie rozwiązań dotyczących osób niepełnosprawnych.

4.Strategia ograniczania skutków niepełnosprawności

Strategia społeczna działań województwa śląskiego w stosunku do osób niepełnosprawnych zawarta została w „Wojewódzkim programie wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2008 – 2010”.

Celem strategicznym Programu jest poprawa w województwie śląskim warunków wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, ich integracji społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Działalność prowadząca do realizacji wymienionego celu polega na tworzeniu warunków sprzyjających wyrównywaniu szans i społecznej integracji osób z niepełnosprawnością, z drugiej zaś strony na działaniach skierowanych bezpośrednio do samych osób niepełnosprawnych, prowadząc do wzmocnienia ich samodzielności i zdolności do samoorganizacji. Program zakłada, że końcowym i długofalowym efektem realizacji założeń będzie wzrost poziomu integracji osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej oraz poprawa ich jakości życia. Program ten wpisuje się w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020 i związany jest z realizacją celu strategicznego I (wzrost wykształcenia mieszkańców oraz ich zdolności adaptacyjnych do zmian społecznych i gospodarczych w poczuciu bezpieczeństwa społecznego i publicznego), kierunek działań 5 (zintegrowanie systemu pomocy społecznej, aktywna polityka społeczna) i kierunek działań 8 (zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i przeciwdziałanie dezorganizacji i patologii społecznej) Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020.

Program określa następujące cele operacyjne działań na rzecz osób niepełnosprawnych:

1. Aktywne współuczestnictwo podmiotów działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych w kreowaniu właściwej polityki społecznej.
2. Usprawnienie systemu informacji dotyczącej problematyki osób niepełnosprawnych w regionie.
3. Zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do różnych form kształcenia.
4. Kształtowanie właściwych postaw społecznych sprzyjających realizowaniu praw osób niepełnosprawnych.
5. Tworzenie warunków do zachowania samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych poprzez rozwój kompleksowego systemu rehabilitacji.
6. Wyrównywanie różnic pomiędzy podregionami województwa śląskiego.

5. Strategia ograniczania skutków niepełnosprawności w Gliwicach

Założenia polityki społecznej Miasta Gliwice w stosunku do osób niepełnosprawnych zawarte są w dwóch głównych dokumentach:

1. „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Gliwice na lata 2006-2015”,
2. „Strategii Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gliwice do roku 2022”.

Misją „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Gliwice na lata 2006-2015” jest tworzenie społecznych, kulturowych i materialnych warunków dla podniesienia jakości życia mieszkańców i ograniczenia obszarów wykluczenia społecznego. Jednym z celów strategicznych dokumentu jest cel strategiczny C-3 „Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych”, w ramach którego określono następujące kierunki działań i przedsięwzięcia:

1. Doskonalenie metod pomocy osobom niepełnosprawnym
  - realizacja Miejskiego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
  - wspieranie programów usamodzielniania osób niepełnosprawnych
  - wspieranie szkoleń osób działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych
  - rozwój edukacji społecznej na rzecz integracji
2. Usprawnienie systemu rehabilitacji osób niepełnosprawnych
  - zwiększenie dostępności do usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych i rehabilitacyjnych
  - wspieranie działalności warsztatów terapii zajęciowej
3. Zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych
  - zwiększenie oferty Gliwickiego Ośrodka Integracji Niepełnosprawnych
  - tworzenie warunków do podejmowania różnych form działalności społecznej i zawodowej
  - likwidacja barier dostępu.

„Strategia Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gliwice do roku 2022” jest dokumentem planistycznym, dotyczącym rozwoju lokalnego, celów miasta oraz sposobów ich realizacji. Jednym z priorytetowych założeń Strategii jest podwyższenie poziomu jakości życia w mieście oraz zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do usług społecznych. W ramach tego priorytetu określono między innymi cel strategiczny pt. „Miasto przyjazne dla mieszkańców o ograniczonych możliwościach samodzielnego rozwoju”, który zawiera działania:

- zapewnienie wszystkim grupom społecznym udziału w rozwoju miasta,
- usuwanie barier dla osób starszych i niepełnosprawnych,
- ograniczanie patologii i marginalizacji.

Wymienione dokumenty strategiczne miasta stały się podstawą do opracowania „Miejskiego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2008-2013”.

Wybrane działania realizowane przez gliwickie instytucje na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2005 -2007

Działania Urzędu Miejskiego w Gliwicach

Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych

Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych zajmował się koordynacją realizacji zadań powiatu w stosunku do osób niepełnosprawnych, określonych w ustawie o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Z zadaniem tym związana była obsługa funduszu celowego PFRON, z środków którego finansowana była większość działań na rzecz niepełnosprawnych w mieście. Wydział na bieżąco współpracował z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie pozyskiwania i wydatkowania przyznanych środków finansowych, pozyskiwania i rozpowszechniania informacji na temat programów działań i konkursów PFRON. Były to m.in.:

- „Program wyrównywania różnic między regionami”,
- konkurs na najlepszy projekt samorządu na rzecz niepełnosprawnych „Równe szanse, równy dostęp”,
- program „Pitagoras”,

- konkursy plastyczne dla osób niepełnosprawnych i inne.

Kolejnym bardzo istotnym zadaniem Wydziału było diagnozowanie i monitorowanie problemów osób niepełnosprawnych w mieście, udzielenie pomocy osobom niepełnosprawnym w różnych sprawach i problemach dotyczących funkcjonowania w społeczeństwie, a także analiza i aktualizacja miejskiego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

W latach 2005 – 2007 Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych realizował między innymi następujące przedsięwzięcia dotyczące tematyki niepełnosprawności:

a. promocja zdrowia

- realizacja programów edukacyjnych dotyczących zapobiegania chorobom nowotworowym,

- zapobieganie uzależnieniom związanym z paleniem tytoniu poprzez program edukacyjny „Nie pal mostów przed sobą” – finał konkursu przypadł na „Dzień bez papierosa” tj. 15 listopada,

- promocja zdrowia w mediach poprzez audycje radiowe o tematyce zdrowotnej,

- akcje ogólnoregionalne w hipermarkecie Tesco pt. „Bądź modna zadbaj o zdrowie” oraz „Zadbaj o swoje serce”,

b. pomoc osobom niepełnosprawnym

- realizacja usług transportowych poprzez zakup pojazdu dla osób niepełnosprawnych,

- koordynacja prac podległych instytucji realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych: Ośrodka Pomocy Społecznych, Powiatowego Urzędu Pracy w Gliwicach, Gliwickiego Ośrodka Adaptacyjno-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej,

- działania na rzecz rozwiązywania bieżących spraw i problemów, z którymi niepełnosprawni mieszkańcy zwracali się do Wydziału,

- udzielenie dotacji organizacjom pozarządowym realizującym zadania z zakresu rehabilitacji społecznej: Polskiemu Związkowi Niewidomych, Gliwickiemu Stowarzyszeniu Amazonek, Społecznemu Komitetowi Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, Towarzystwu Pomocy Dzieciom i Młodzieży z Cukrzycą,

c. udzielanie usług pielęgniarских dla osób obłożnie chorych w miejscu ich zamieszkania, które niż zostały objęte długoterminową opieką pielęgniarską.

Wydział Edukacji

Wydział Edukacji w swoich działaniach na rzecz niepełnosprawnych przede wszystkim zajmuje się zapewnieniem dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej wysokiego poziomu zajęć dydaktyczno-wychowawczych oraz zapewnieniem profesjonalnej opieki psychologa, logopedy, rehabilitanta oraz nauczycieli wspomagających w grupach integracyjnych. Ważnym działaniem jest także umożliwienie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej prawidłowego rozwoju i przygotowanie ich do życia w społeczeństwie, udziału w uroczystościach i imprezach integracyjnych, sportowych i charytatywnych, działania w zakresie likwidacji barier architektonicznych w placówkach oraz organizacja transportu dzieci i młodzieży do placówek oświatowych.

Kolejnymi działaniami na rzecz niepełnosprawnych były:

- organizowanie nauczycielom i wychowawcom szkoleń z zakresu nauczania dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i porozumiewania się w sposób werbalny i niewerbalny,
- zapewnienie dodatkowych zajęć rehabilitacyjnych w postaci hippoterapii i dogoterapii,
- wdrażanie programów profilaktycznych mających na celu promocję zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- organizacja ogólnopolskich konferencji np. „Dziecko z ADHD. Integracja oddziaływań diagnostyczno-terapeutycznych”, „Od autyzmu do ekstrawagancji”, „Moje życie w świecie słyszących”,
- organizowanie konferencji szkoleniowych dla lokalnego środowiska lekarskiego na temat zaburzeń neurologicznych u dzieci, działalności poradni nauczania indywidualnego jako formy pomocy dla rodzin,
- szkolenia dla rodziców „Zróbcie mi miejsce między wami – rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym”.

Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna realizowała także wiele działań na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Do działań tych należały m.in.:

- doradztwo zawodowe dla młodzieży niepełnosprawnej,
- prowadzenie świetlicy socjoterapeutycznej,
- prowadzenie grupy wsparcia dla nauczycieli wspomagających z klas integracyjnych oraz grup wsparcia dla gliwickich logopedów,

- konsultacje dla młodzieży i rodziców w ramach programu „E-porady”,
- prowadzenie grup wsparcia dla rodziców „Klub dla rodziców”,
- szkolenia dla nauczycieli dotyczące pracy z uczniami z wadą słuchu,
- konsultacje dla rodziców dzieci niepełnosprawnych prowadzone przez specjalistów,
- terapia dzieci z wadami słuchu, dzieci z rozpoznaniem ADHD i autystycznych oraz terapia rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.

Wydział Kultury i Promocji Miasta

Wydział Kultury i Promocji Miasta w swoich działaniach przede wszystkim skupiał się na organizacji imprez kulturalnych i sportowych, które dostępne były także dla osób niepełnosprawnych oraz współorganizacji imprez integracyjnych w szkołach i przedszkolach.

Kolejnym ważnym zadaniem było udzielanie dotacji na działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, m. in.:

- dotacje z zakresu kultury fizycznej i sportu na organizację imprez sportowych dla osób niepełnosprawnych,
- udzielanie dotacji na organizację kulturalnych działań osób niepełnosprawnych,
- dotacje na imprezy integracyjne dla dzieci młodzież z zakresu sportu i kultury.

Stanowisko informacyjne ds. osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miejskim w Gliwicach

Urząd Miejski w Gliwicach dla zapewnienia profesjonalnych usług informacyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych stworzył stanowisko informacyjne ds. osób niepełnosprawnych. Stanowisko to realizuje szeroki zakres działań związanych z problemami osób niepełnosprawnych, stanowiąc ważny element miejskiego systemu informacyjnego dla niepełnosprawnych.

Do najważniejszych zadań Konsultanta ds. Osób Niepełnosprawnych należy:

- udzielanie pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom w załatwianiu życiowych problemów, uzyskiwaniu środków finansowych i rzeczowych niezbędnych do życia poprzez kierowanie do odpowiednich jednostek i stowarzyszeń,

- udzielanie pomocy osobom niepełnosprawnym przy załatwianiu spraw na terenie Urzędu Miejskiego oraz innych urzędach administracji publicznej,
- współpraca z organizacjami społecznymi, fundacjami oraz jednostkami administracji publicznej, celem pozyskania ich pomocy dla osób niepełnosprawnych,
- udzielanie informacji na temat przepisów dotyczących rehabilitacji i zatrudnienia osób niepełnosprawnych,
- pomoc w uzyskaniu rezerwacji na turnusy rehabilitacyjne,
- przyjmowanie wniosków i wydawanie kart parkingowych uprawniających osoby niepełnosprawne do niestosowania się do niektórych znaków drogowych,
- wydawanie druków w celu orzeczenia stopnia niepełnosprawności.

Pracownicy stanowisk informacyjno - konsultacyjnych są zobowiązani do bieżącej aktualizacji wiedzy o obowiązujących przepisach, w tym w zakresie uprawnień i ulg, zasad zatrudniania oraz przepisów podatkowych dotyczących osób niepełnosprawnych. Udzielane były między innymi informacje na temat ulg pocztowych, ulg telekomunikacyjnych, abonamentu RTV, świadczeń opiekuńczych oraz zasad rozliczeń podatkowych.

W zakresie informowania o uprawnieniach osób niepełnosprawnych dotyczących transportu, ulg w opłatach za bilety wstępu do miejskich placówek i na imprezy realizowane przez Miasto, stanowiska Konsultanta ds. Osób Niepełnosprawnych udzielało informacji na temat: transportu niepełnosprawnych, uprawnień w komunikacji miejskiej, uprawnień w transporcie publicznym (PKS i PKP). Wydawane były również wnioski i karty parkingowe uprawniające osoby niepełnosprawne do niestosowania się do niektórych znaków drogowych.

Informacje na temat bazy gliwickich organizacji pozarządowych były udzielane z wykorzystaniem danych zamieszczonych na stronie internetowej Urzędu Miejskiego oraz harmonogramami spotkań zamieszczonych na stronach internetowych samych organizacji lub Gliwickiego Centrum Organizacji Pozarządowych.

Działania Ośrodka Pomocy Społecznej w Gliwicach

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gliwicach realizuje zadania własne gmin w zakresie świadczenia usług rehabilitacyjnych, pielęgnacyjnych i opiekuńczych oraz zadania zlecone w formie specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych przez gminę w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Realizuje także zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, które finansowane są z środków PFRON w formie:

- dofinansowania kosztów tworzenia i funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej,
- dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, komunikacyjnych i technicznych.

W ramach Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje Gliwicki Ośrodek Integracji Osób Niepełnosprawnych, który realizuje następujące działania na rzecz osób niepełnosprawnych:

a. działania edukacyjno – informacyjne:

- ✓ organizowanie kursów językowych,
- ✓ organizacja warsztatów komputerowych,
- ✓ organizacja prelekcji tematycznych,
- ✓ dyżur telefonu zaufania,
- ✓ dyżur koordynatora centrum wolontariatu,
- ✓ dyżury pracowników urzędu skarbowego oraz doradcy podatkowego w celu udzielenia pomocy w wypełnianiu rozliczeń rocznych,
- ✓ dyżur Stowarzyszenia „Primum Non Nocere” oraz innych,
- ✓ dyżur biura obsługi środków PFRON,

b. działania integracyjne:

- ✓ okolicznościowe imprezy integracyjne,
- ✓ warsztaty plastyczne, florystyczne i inne,
- ✓ kawiarenka internetowa,
- ✓ gry stolikowe,

- ✓ spotkania towarzyskie,

c. działania usprawniające:

- ✓ choreoterapia,
- ✓ muzykoterapia,
- ✓ joga,
- ✓ usługi logopedy i rehabilitanta.

Dzienny Dom Pomocy Społecznej świadczył usługi dla osób starszych i niepełnosprawnych w postaci:

- wyżywienia w postaci trzech posiłków dziennie,
- udostępnienia urządzeń do higieny osobistej i pielęgnacji ciała,
- udostępnienia udziału w kołach zainteresowań,
- umacniania poczucia własnej wartości,
- podtrzymywania aktywności społecznej,
- zaspokajania potrzeb kulturalnych i towarzyskich poprzez umożliwienie udziału w różnego typu imprezach jak:

- ✓ zwiedzanie muzeum –Willi Caro i Zamku Piastowskiego,
- ✓ wystawy malarskie,
- ✓ koncerty organizowane przez Klub Kultury Osób Niepełnosprawnych przy GOIN,
- ✓ wykłady o tematyce zdrowotnej,
- ✓ spotkania świąteczne i zabawy karnawałowe,
- ✓ wycieczki krajoznawcze np. do Krakowa i do Brennej,
- ✓ uroczystości imieninowo- urodzinowe.

Ponadto Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi dla swoich podopiecznych prowadził zajęcia w ramach arteterapii w formie pracowni plastycznej, ceramicznej, fotograficznej, stolarskiej, witraży i batiku oraz zajęcia parateatralne.

Ośrodek Pomocy Społecznej rozwijał również usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Usługi te były dostosowane do indywidualnych potrzeb osób wymagających pomocy i świadczyli je specjaliści z odpowiednim przygotowaniem zawodowym.

Od 2008 roku realizowany jest projekt „Wolontariat pomocy społecznej”, w ramach którego udzielana jest przez wolontariuszy pomoc osobom

niepełnosprawnym. Włączając wolontariat w swoje działania na rzecz osób niepełnosprawnych, ośrodek stara się aktywizować społeczność lokalną i skupiać ją wokół problemów niepełnosprawnych.

Działania Powiatowego Urzędu Pracy w Gliwicach

Powiatowy Urząd Pracy realizował działania z zakresu rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych w postaci usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego, a także organizacji szkoleń, staży, zatrudnienia subsydiowanego oraz wspierania samozatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Ponadto w latach 2005-2007 Powiatowy Urząd Pracy realizował Program „Junior” finansowany z środków PFRON, który skierowany był do bezrobotnych do 25 roku życia z orzeczonym stopniem niepełnosprawności.

PUP współpracował także z Polską Organizacją Pracodawców Osób Niepełnosprawnych (POPON) przy organizacji corocznych Targów Pracy. POPON zapewniał znaczną ilość ofert pracy dla osób niepełnosprawnych oraz dysponował własnym stoiskiem na Targach.

Od 2007 roku Powiatowy Urząd Pracy przyjął do realizacji zadania z zakresu aktywizacji zawodowej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. Są to między innymi następujące zadania: przystosowanie i wyposażenie stanowisk pracy dla bezrobotnych osób niepełnosprawnych, udzielania dotacji na podjęcie działalności gospodarczej, szkolenia zawodowe i przyznawanie środków dla pracownika pomagającej osobie niepełnosprawnej w pracy na terenie zakładu pracy.

Działania Gliwickiego Ośrodka Adaptacyjno-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej

Działania Ośrodka na rzecz osób niepełnosprawnych dotyczą zarówno osób ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością oraz osób zagrożonych niepełnosprawnością – dzieci do 7 roku życia zagrożone zaburzonym rozwojem oraz dzieci z zaburzonym rozwojem psychomotorycznym, głównie na tle neurologicznym.

W stosunku do dzieci tworzona była kompleksowa, wielospecjalistyczna diagnoza zaburzeń, na podstawie której konstruowano indywidualny dla każdego dziecka program terapii. W ten sposób w ramach wczesnej interwencji zapobiegano niepełnosprawności a w przypadku jej wystąpienia minimalizowano skutki oraz obejmowano rodzinę dodatkową pomocą psychologiczną.

W przypadku niepełnosprawnej młodzieży zajęcia w Ośrodku Pobytu Dziennego miały przede wszystkim na celu rozwijanie i podtrzymywanie sprawności i umiejętności oraz przygotowanie do samodzielnego życia i pełnienia ról społecznych.

Działania Gliwickiego Centrum Organizacji Pozarządowych

Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych ma na celu wspieranie działalności wszystkich organizacji pozarządowych w Gliwicach, a więc także tych działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Do głównych działań GCOP należy między innymi:

- udostępnianie organizacjom pozarządowym pomieszczeń na różnego typu spotkania,
- umożliwianie konsultacji z prawnikiem,
- gromadzenie i udostępnianie organizacjom pozarządowym informacji o możliwości pozyskania funduszy z różnych źródeł,
- udzielanie pomocy w przygotowaniu i wypełnianiu ofert w konkursach o dotacje miejskie w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

W latach 2005 -2007 Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych realizowało wiele inicjatyw dotyczących osób niepełnosprawnych. Były to konferencje i szkolenia:

- konferencja „Gliwicki 1%”,
- konferencja „Niepełnosprawny – aktywny pracownik na otwartym rynku pracy”,
- uroczystość „Dzień Wolontariusza”,
- kurs „Warsztaty języka migowego”,
- konferencja „Organizacje pozarządowe jako pracodawcy osób niepełnosprawnych” w ramach projektu „Niepełnosprawny nie znaczy niepotrzebny” – Działanie 1.4 SPO RZL,
- szkolenie „Choroby naszej cywilizacji – cukrzyca”,
- spotkania integracyjne.

Ponadto GCOP był współorganizatorem, głównie we współpracy z Gliwickim Ośrodkiem Integracji Niepełnosprawnych oraz Śląską Ligą Walki z Rakiem, wielu wystaw i innych imprez poświęconych prezentacji twórczości artystycznej osób niepełnosprawnych.

6. Przesłanki realizacji Programu

Niepełnosprawność wymaga wieloaspektowego systemu wsparcia, stwarzającego osobom niepełnosprawnym i ich opiekunom możliwość skorzystania z efektywnej pomocy, wypracowania warunków sprzyjających aktywizacji zawodowej i społecznej oraz wypracowania form pomocy, w pełni zindywidualizowanych i dostosowanych do aktualnych potrzeb osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawności zazwyczaj nie można usunąć, zlikwidować czy pozbyć się. Skutki niepełnosprawności można jednak w znacznym stopniu ograniczyć, złagodzić lub wyeliminować.

Nowoczesne rozumienie rehabilitacji osób niepełnosprawnych zakłada jak najpełniejszą współpracę pomiędzy instytucjami i grupami odpowiedzialnymi za wielopłaszczyznowy proces rehabilitacji. Bardzo ważne jest również włączenie w ten proces środowisk samych osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność jest nie tylko rezultatem uszkodzenia ciała lub choroby, ale także wynikiem barier społecznych, fizycznych i ekonomicznych, które osoby niepełnosprawne napotykają w swoim środowisku.

Podejmowane działania będą nastawione na wzrost aktywności osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym, a także na przeciwdziałanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych i zjawisku ich wykluczenia społecznego.

Na podstawie informacji zebranych z instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych ustalono, że nadal najistotniejszymi problemami osób niepełnosprawnych są:

- ciężka sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych osób niepełnosprawnych,
- znaczna bierność na rynku pracy,

- ograniczona wiedza wśród osób niepełnosprawnych i ich rodzin na temat instytucji zajmujących się niesieniem pomocy oraz przysługujących form wsparcia.

Do najważniejszych potrzeb niepełnosprawnych oraz problemów, z którymi się borykają należą również:

- utrudniony dostęp do miejsc publicznych /bariery architektoniczne, transportowe/,
- deficyt form aktywności dla osób niepełnosprawnych po ukończeniu obowiązku edukacyjnego,
- brak wiedzy o uprawnieniach i możliwościach rozwoju osób niepełnosprawnych,
- brak wystarczającej oferty rehabilitacji dla osób nieletnich z zaburzeniami psychicznymi,
- konieczność promocji i rozszerzenia pomocy asystentów osób niepełnosprawnych oraz wolontariuszy,
- brak wystarczającej sieci współpracy i wymiany informacji wśród partnerów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych przez Urząd Miasta Gliwice wśród gliwickich organizacji pozarządowych zajmujących się tematyką niepełnosprawności wyszczególnione zostały kierunki działań na rzecz niepełnosprawnych. Wyniki ankiety wskazały również najważniejsze problemy osób niepełnosprawnych w Gliwicach.

Problemami tymi są:

- niewystarczająca oferta rehabilitacyjna dla osób chorych psychicznie i upośledzonych umysłowo,
- niepełna integracja działań instytucji w zakresie działań na rzecz aktywizacji społeczno – zawodowej osób niepełnosprawnych,
- brak rozwiązań systemowych,
- utrzymujący się wysoki odsetek osób niepełnosprawnych biernych zawodowo,
- ograniczony system informacji dla osób niepełnosprawnych,
- występowanie barier architektonicznych, transportowych i w komunikowaniu się,
- niewystarczająca ilość mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych,

- niewystarczające usługi w stosunku do osób niewidomych i słabowidzących w postaci wprowadzenie informacji dźwiękowej w komunikacji miejskiej, oznaczenie krawężników, sygnalizacja dźwiękowa na przejściach dla pieszych,
- brak w mieście instytucji Pełnomocnika Osób Niepełnosprawnych, będącego równocześnie Rzecznikiem Osób Niepełnosprawnych,
- brak określenia ilościowego i jakościowego potrzeb osób niepełnosprawnych i zagrożonych niepełnosprawnością,
- brak programów edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej, promujących działania na rzecz niepełnosprawnych,
- brak nowatorskich rozwiązań dotyczących zatrudnienia osób niepełnosprawnych, umożliwiających świadczenie pracy w miejscu zamieszkania,
- niewystarczająca informacja o ofertach pracy i szkoleń dla osób niepełnosprawnych,
- niewystarczająca ilość programów reintegracji społecznej przy udziale osób zdrowych i niepełnosprawnych,
- niewystarczające działania na rzecz osób wykazujących poważne odchylenia od normy zdrowia psychicznego, które nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności,
- niewystarczająca w stosunku do potrzeb liczba wolontariuszy pomagających osobom niepełnosprawnym,
- ograniczona dostępność usług rehabilitacyjnych,
- niewystarczający poziom świadczonych usług opiekuńczych,
- brak akceptacji dla niepełnosprawnych wśród lokalnych środowisk, np. brak aprobaty dla tworzenia mieszkań chronionych.

Adresaci programu:

1. adresaci bezpośredni – osoby niepełnosprawne z terenu miasta Gliwice
2. adresaci pośredni – instytucje i organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką niepełnosprawności w mieście.

8. Cel strategiczny, cele operacyjne i przedsięwzięcia Programu

CEL STRATEGICZNY

Tworzenie społecznych, zawodowych i materialnych warunków dla podniesienia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców Gliwic oraz ograniczanie zjawiska ich wykluczenia społecznego

Działania zmierzające do realizacji celu strategicznego z jednej strony opierają się na tworzeniu warunków sprzyjających wyrównywaniu szans i integracji społecznej osób niepełnosprawnych, a drugiej strony są skierowane bezpośrednio do osób niepełnosprawnych, tak aby wzmocnić ich aktywność i samodzielność w środowisku lokalnym.

CEL OPERACYJNY 1

Wspieranie działań na rzecz zapobiegania niepełnosprawności

Ważne znaczenie mają działania związane z przeciwdziałaniem niepełnosprawności oraz wczesną interwencją. Głównym narzędziem działania są tutaj kampanie w zakresie zdrowia publicznego i edukacja zdrowotna.

Przedsięwzięcia:

1. Podejmowanie działań na rzecz poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie przyczyn niepełnosprawności.
2. Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia, m.in.:
  - promocja zdrowego sposobu odżywiania,
  - promocja stylu życia związanego z aktywnością fizyczną,
  - propagowanie ograniczenia palenia tytoniu oraz spożycia alkoholu i narkotyków
  - uświadamianie szkodliwości przyjmowania środków odurzających

- i substancji psychotropowych,
- objęcie szczególną opieką kobiet w ciąży z grup ryzyka,
- pozostałe programy promocji zdrowia.

3. Wspieranie i promowanie działań na rzecz wczesnej interwencji w zapobieganiu rozwojowi niepełnosprawności u dzieci.
4. Prowadzenie kampanii informacyjnych i profilaktycznych.
5. Opracowanie miejskich programów działań na rzecz zdrowego stylu życia.

Mierniki:

- liczba inicjatyw w mieście dotyczących promowania zdrowego trybu życia i przeciwdziałania niepełnosprawności,
- liczba opracowanych miejskich programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

CEL OPERACYJNY 2

Usprawnienie systemu opieki medycznej i rehabilitacji fizycznej dla osób niepełnosprawnych

Polityka społeczna na rzecz rehabilitacji osób niepełnosprawnych powinna dążyć do zapobiegania pogłębianiu się niepełnosprawności, do łagodzenia jej skutków oraz do zwiększenia niezależności osób niepełnosprawnych. Programy działań powinny obejmować wachlarz świadczeń, usług i udogodnień, które wpłyną na poprawę stanu zdrowia i kondycji fizycznej osób niepełnosprawnych. Ważne jest także, aby programy rehabilitacyjne były dostępne i dostosowane do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych. Im wcześniej podejmie się rehabilitację leczniczą i wzmocni się ją działaniami nakierowanymi na poprawę stanu zdrowia, tym bardziej wzrosną szanse osób niepełnosprawnych na normalne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Przedsięwzięcia:

1. Podejmowanie działań nakierowanych na zwiększenie dostępności usług rehabilitacyjnych i podnoszenie ich jakości.
2. Podejmowanie działań nakierowanych na kompleksowość i utrzymanie ciągłości usług rehabilitacyjnych.
3. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do placówek medycznych w mieście poprzez inicjowanie likwidacji barier architektonicznych.
4. Zaspokajanie potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym niezbędnej pomocy technicznej poprzez dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i innych środków pomocniczych.
5. Inicjowanie i organizowanie prowadzenia rehabilitacji niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania przy udziale lokalnych instytucji oraz organizacji pozarządowych.
6. Wczesne diagnozowanie deficytów rozwojowych i problemów zdrowotnych dzieci i młodzieży.
7. Wspieranie realizacji programów i projektów na rzecz rehabilitacji fizycznej osób niepełnosprawnych.

Mierniki:

- liczba programów i projektów na rzecz rehabilitacji osób niepełnosprawnych,
- liczba placówek świadczących usługi rehabilitacyjne w mieście,
- liczba placówek medycznych bez barier architektonicznych,
- liczba dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i innych środków pomocniczych.

CEL OPERACYJNY 3

Wyrównywanie szans w zakresie edukacji osób niepełnosprawnych

Dostęp do edukacji jest podstawowym elementem, który decyduje o włączeniu osób niepełnosprawnych do życia społecznego. Działania w tym zakresie powinny obejmować wszystkie etapy życia osoby niepełnosprawnej, od przedszkola począwszy, poprzez kolejne szczeble edukacji w szkole, a kończąc na doskonaleniu zawodowym. Konieczne jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym, bez względu na stopień i rodzaj niepełnosprawności, pełnego dostępu do edukacji, rozwijania osobowości, talentu, kreatywności, tak aby w pełni mogły wykorzystywać swój potencjał intelektualny.

Umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestniczenia w powszechnej edukacji jest ważne także z uwagi na proces integracji społecznej z środowiskiem lokalnym.

Przedsięwzięcia:

1. Podejmowanie działań mających na celu zapewnienie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej możliwości korzystania w pełni z nauki w publicznych i niepublicznych placówkach oświatowo-wychowawczych.
2. Inicjowanie likwidacji barier architektonicznych, transportowych, finansowych i społecznych ograniczających korzystanie z placówek oświatowych.
3. Zapewnienie transportu dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej.
4. Zapewnienie specjalnego wsparcia pedagogicznego.
5. Wspieranie działań w zakresie integracji, wyrównywania szans życiowych i przeciwdziałanie dyskryminacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

6. Inicjowanie rozwoju szkolnictwa specjalistycznego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
7. Popularyzacja poradnictwa indywidualnego, dotyczącego kierunków i form kształcenia, we współpracy z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi.
8. Wspieranie doskonalenia zawodowego kadry pedagogicznej do pracy z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną.
9. Inicjowanie działań nakierowanych na rodziców uczniów niepełnosprawnych poprzez szkolenia, terapię, grupy wsparcia.
10. Wspieranie i motywowanie osób niepełnosprawnych do podnoszenia poziomu wykształcenia i posiadanych kwalifikacji poprzez kształcenie ustawiczne.

Mierniki:

- liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej uczącej się w szkołach specjalnych
- liczba placówek oświatowych, w których zlikwidowano bariery architektoniczne
- wskaźnik udziału dzieci i młodzieży korzystającej z transportu organizowanego dla osób niepełnosprawnych do ogólnej liczby dzieci i młodzieży niepełnosprawnej
- wskaźnik udziału niepełnosprawnych uczniów korzystających z poradnictwa zawodowego do ogólnej liczby uczniów niepełnosprawnych

CEL OPERACYJNY 4

Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w dostępie do rynku pracy

Bardzo ważnym działaniem jest dążenie do ograniczania bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych, którzy stanowią grupę ryzyka zagrożoną zjawiskiem długotrwałego bezrobocia. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych obejmuje głównie działania w celu zapewnienia im poradnictwa, doskonalenia zawodowego oraz profesjonalnego pośrednictwa pracy, szczególnie poprzez zachęcanie pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych i dostosowanie warunków pracy do możliwości tych osób. W programie zostały uwzględnione działania w zakresie wyrównywania szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy, umożliwiające tej grupie społecznej dostęp zarówno do otwartego jak i chronionego rynku pracy oraz szeroko rozumianą integrację społeczną.

Przedsięwzięcia:

1. Inicjowanie tworzenia programów na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.
2. Rozwijanie specjalistycznych usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych.
3. Propagowanie doskonalenia zawodowego osób niepełnosprawnych zgodnego z potrzebami rynku pracy.
4. Wspieranie działań na rzecz tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.
5. Promocja metod aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych finansowanych z środków PFRON.
6. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne.

7. Promowanie nowych form pracy dla osób niepełnosprawnych, w tym telepracy i e-pracy.
8. Szeroka polityka informacyjna dotycząca oferty działań dla osób niepełnosprawnych.

Mierniki:

- liczba bezrobotnych i poszukujących pracy osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy,
- liczba podjęć pracy osób niepełnosprawnych zaewidencjonowana przez PUP,
- liczba niepełnosprawnych skierowanych na kursy zawodowe,
- liczba zgłoszeń o podjęciu działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne.

CEL OPERACYJNY 5

Wspieranie osób niepełnosprawnych i ich rodzin poprzez system pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest narzędziem udzielania pomocy osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji i nie są w stanie samodzielnie rozwiązać problemów. W stosunku do osób niepełnosprawnych poza zabezpieczaniem niezbędnych potrzeb życiowych, konieczne jest również udzielanie specjalistycznej pomocy nakierowanej na usamodzielnienie się niepełnosprawnych. Pomoc ta powinna być zorganizowana tak, aby motywować osoby niepełnosprawne do samodzielnego rozwiązywania problemów zgodnie z własnymi możliwościami.

Bardzo ważnym działaniem jest także diagnozowanie środowiska osób niepełnosprawnych oraz szczegółowe rozpoznawanie ich potrzeb, aby możliwe było szybkie udzielenie adekwatnej do potrzeb pomocy.

Przedsięwzięcia:

1. Zapewnienie kompleksowej pomocy dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, obejmującej wsparcie w zakresie rzeczowym, finansowym i psychologicznym.
2. Inicjowanie tworzenia ośrodków wsparcia: środowiskowych domów samopomocy, dziennych domów pomocy społecznej, mieszkań chronionych, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie.
3. Wspieranie programów usamodzielniania osób niepełnosprawnych.
4. Podjęcie działań zmierzających do rozwoju pracy socjalnej na rzecz integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym.
5. Tworzenie warunków do korzystania niepełnosprawnych z profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych pojawiających się w związku z niepełnosprawnością.
6. Podejmowanie działań w zakresie zmniejszenia obszarów biedy, wykluczenia i patologii społecznej, stanowiących jedne z przyczyn niepełnosprawności u dzieci.
7. Podejmowanie działań w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.
8. Promowanie postaw aktywnych wśród osób niepełnosprawnych.

Mierniki:

- liczba osób niepełnosprawnych korzystających z poszczególnych usług pomocy społecznej
- liczba ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych
- liczba pensjonariuszy i uczestników w ośrodkach wsparcia

CEL OPERACYJNY 6

Tworzenie warunków aktywności społecznej osób niepełnosprawnych jako podstawy integracji społecznej

Osoby niepełnosprawne, aby rozwijać swoją aktywność życiową, muszą pokonywać wiele barier. Niepełnosprawni są często grupą mającą trudności w dostępie do informacji, co nie służy podejmowaniu przez nich ważnych decyzji życiowych, w tym edukacyjnych lub wyboru drogi zawodowej.

Jednymi z najistotniejszych ograniczeń utrudniających, a nawet uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym dostęp do pełnego życia są bariery architektoniczne, transportowe i komunikacyjne. Kolejną ważną przeszkodą są bariery psychologiczne, zarówno te, które stwarzają sobie osoby niepełnosprawne, ale przede wszystkim te, które stwarza im społeczeństwo. Psychologiczne aspekty: często istniejąca alienacja wśród osób niepełnosprawnych, żal, niechęć, owinięcie się "kokonem" i trwanie w nim - utrudniają aktywne życie i efektywne korzystanie z możliwości.

Głównym założeniem działań w tej sferze jest stwarzanie osobom niepełnosprawnym warunków rozwoju oraz pełnego udziału w życiu społecznym, a więc nauce, pracy oraz spędzaniu czasu wolnego.

Przedsięwzięcia:

1. Inicjowanie tworzenia sieci wolontariuszy pomagających osobom niepełnosprawnym.
2. Wspieranie rozwoju usług asystenta osoby niepełnosprawnej.
3. Rozwój poradnictwa psychologicznego i terapeutycznego dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
4. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym aktywnego udziału w życiu kulturalnym, turystyce, rekreacji i sporcie.

5. Inicjowanie modelu aktywnego stylu życia osób niepełnosprawnych i promowanie ich postaw pokonywania niepełnosprawności.
6. Promowanie osiągnięć i sukcesów osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego.
7. Wspieranie działań zmierzających do usuwania barier architektonicznych, transportowych i komunikacyjnych w mieście.
8. Tworzenie warunków do podejmowania różnych form działalności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
9. Profesjonalizacja lokalnych służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej celem zwiększenia samodzielności i aktywności osób niepełnosprawnych.
10. Wspieranie działalności warsztatów terapii zajęciowej.
11. Wspieranie udziału osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych.
12. Współinicjowanie form spędzania czasu wolnego przez rodziny z osobą niepełnosprawną.
13. Wspieranie działań na rzecz rozwoju umiejętności społecznych niepełnosprawnych, w tym w zakresie komunikacji społecznej.

Mierniki:

- liczba wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych
- liczba imprez integracyjnych (kulturalnych, sportowych)
- liczba uczestników warsztatów terapii zajęciowej
- liczba osób korzystających z dofinansowań likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych
- liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w turnusach rehabilitacyjnych

CEL OPERACYJNY 7

Współpraca z organizacjami pozarządowymi i tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych są ważnym partnerem działań samorządu w stosunku do niepełnosprawnych mieszkańców miasta. Realizują one wiele cennych działań, między innymi zajmują się rehabilitacją społeczną, zawodową i leczniczą na rzecz swoich członków, określają potrzeby osób niepełnosprawnych oraz reprezentują środowisko niepełnosprawnych w mieście.

Usługi oferowane przez organizacje pozarządowe uzupełniają ofertę samorządu i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych, a często wypełniają istniejącą lukę w określonym zakresie.

Przedsięwzięcia:

1. Wspieranie inicjatyw organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
2. Propagowanie znaczenia organizacji pozarządowych w diagnozowaniu i zaspokajaniu potrzeb niepełnosprawnych.
3. Tworzenie warunków do powstawania nowych i wspierania istniejących organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
4. Zintegrowanie zasobów i lokalnych partnerów do pracy na rzecz niepełnosprawnych.
5. Stworzenie mapy instytucji, organizacji pozarządowych i innych partnerów działających na rzecz niepełnosprawnych.
6. Tworzenie programów i projektów dotyczących problematyki niepełnosprawności przy współudziale środowiska osób niepełnosprawnych.

7. Wspieranie szkoleń osób działających na rzecz lub w imieniu osób niepełnosprawnych.
8. Możliwość udzielania organizacjom pozarządowym wsparcia finansowego w celu podniesienia efektywności działań prowadzonych na rzecz osób niepełnosprawnych.
9. Współorganizowanie imprez okolicznościowych, konferencji i innych spotkań związanych z tematyką niepełnosprawności.

Mierniki:

- liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych
- liczba osób przeszkolonych do pracy na rzecz osób niepełnosprawnych
- liczba konferencji, spotkań i innych imprez okolicznościowych związanych z problematyką niepełnosprawności
- liczba oraz kwota dotacji udzielonych z budżetu miasta organizacjom pozarządowym realizującym zadania z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych

CEL OPERACYJNY 8

Usprawnienie systemu informacji z zakresu niepełnosprawności oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do informacji

Dostęp do rzetelnej i pełnej informacji ma nieocenione znaczenie dla tworzenia planów życiowych osób niepełnosprawnych, a przede wszystkim szans ich realizacji.

Niepełnosprawność bardzo często stanowi istotną przeszkodę w dostępie do informacji. Wynika ona z konieczności pokonywania barier: psychologicznych, architektonicznych, transportowych i trudności w komunikowaniu się oraz najgroźniejszych, tych które są niewidoczne – barier w postaci stereotypów postrzegania osoby niepełnosprawnej.

W tworzeniu warunków równej dostępności informacji dla osób niepełnosprawnych ogromne znaczenie ma podniesienie poziomu świadomości społecznej w zakresie rozumienia potrzeb niepełnosprawnych. Aby zapewnić równość szans osobom niepełnosprawnym, należy propagować wiedzę w społeczeństwie na temat praw, potrzeb, możliwości i sytuacji osób niepełnosprawnych oraz konsekwencji, jakie niosą za sobą różne rodzaje niepełnosprawności.

Przedsięwzięcia:

1. Inicjowanie współpracy i wymiany informacji między instytucjami działającymi na rzecz niepełnosprawnych.
2. Inicjowanie monitorowania sytuacji osób niepełnosprawnych przez instytucje i organizacje pozarządowe zajmujące się problemami niepełnosprawnych.
3. Koordynacja działalności punktów informacyjno – doradczych dla osób niepełnosprawnych działających w mieście.
4. Współdziałanie w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym pełniejszego dostępu do informacji i specjalistycznego poradnictwa, w tym porad prawnych.
5. Inicjowanie programów edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych mających na celu podnoszenie ich świadomości dotyczącej przysługujących uprawnień, a także ich potencjału i wkładu w życie społeczności lokalnej.
6. Wspieranie tworzenia warunków dostępu niepełnosprawnych do Internetu.

Mierniki:

- liczba punktów informacyjnych dla osób niepełnosprawnych w mieście
- liczba osób niepełnosprawnych korzystających z usług punktów informacyjnych
- liczba inicjatyw i programów edukacyjnych nakierowanych na poprawę systemu informacyjnego dla osób niepełnosprawnych

CEL OPERACYJNY 9

Przeciwdziałanie dyskryminacji i realizacja praw osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne mają zagwarantowane prawa do samodzielnego i aktywnego życia i do korzystania w pełni z praw i obowiązków wszystkich obywateli. Z drugiej strony osoby niepełnosprawne posiadają uprawnienia do wyrównywania swoich szans zmniejszonych wskutek niepełnosprawności. Założeniem programu jest podejmowanie działań na rzecz osób niepełnosprawnych z poszanowaniem ich praw do dokonywania samodzielnego wyboru życiowych. Równocześnie należy podejmować działania mające na celu zwiększenie poziomu świadomości samych osób niepełnosprawnych w zakresie obowiązków i przysługujących im praw. Podnoszenie poziomu świadomości jest niezbędnym elementem przygotowania lokalnych środowisk do systemowego wsparcia osób niepełnosprawnych i stworzenia warunków uczestnictwa każdego mieszkańca miasta w życiu społecznym i zawodowym.

Przedsięwzięcia:

1. Stworzenie warunków dla rzeczywistej równości praw osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.
2. Wspieranie aktywności i samoorganizacji środowisk osób niepełnosprawnych.
3. Inicjowanie działań zmierzających do zmiany społecznego wizerunku osoby niepełnosprawnej.

4. Wdrażanie inicjatyw na rzecz przestrzegania praw obywatelskich osób niepełnosprawnych.
5. Podnoszenie świadomości samych osób niepełnosprawnych i ich rodzin w kwestii przysługujących im uprawnień.
6. Współtworzenie programów edukacyjnych dla społeczności lokalnej nakierowanych na promocję prospołecznych działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Mierniki:

- liczba inicjatyw dotyczących promocji równych praw i przeciwdziałania dyskryminacji osób niepełnosprawnych

9. Podmioty realizujące program

- Urząd Miejski w Gliwicach
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Gliwicach
- Powiatowy Urząd Pracy w Gliwicach
- Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych
- Gliwicki Ośrodek Adaptacyjno – Rehabilitacyjny dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej
- Organizacje pozarządowe
- Placówki edukacyjne
- Instytucje kulturalne
- Zakłady opieki zdrowotnej
- Zakłady leczniczo - opiekuńcze
- Związki pracodawców i pracodawcy
- Domy pomocy społecznej
- Spółki miejskie
- Pozostali partnerzy działań na rzecz osób niepełnosprawnych

10. Źródła finansowania

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych będą finansowane ze środków:

- środków własnych podmiotów realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych,
- PFRON,
- innych źródeł.

11. Oczekiwane efekty

Oczekiwany efekt realizacji projektu jest poszerzenie dostępu osób niepełnosprawnych do życia społecznego, kulturalnego, politycznego oraz rynku pracy i rynku edukacyjnego.

W sferze ukierunkowanej na wsparcie instytucji i partnerów społecznych efektem programu będzie poprawa skuteczności funkcjonowania tych podmiotów, zwiększenie oferty, lepsza koordynacja działań, większa otwartość na problemy wynikające z wykluczenia społecznego i upowszechnienie rozwiązań służących integracji zawodowej i społecznej oraz wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych. Kolejną ważną kwestią jest stworzenie funkcjonalnego oraz dostosowanego do potrzeb środowisk osób niepełnosprawnych systemu informacji, w szczególności zmiana postaw społeczeństwa, instytucji oraz samych osób niepełnosprawnych.

Za istotny efekt realizacji projektu przyjmuje się także skoordynowanie i usprawnienie przepływu informacji kierowanych do niepełnosprawnych. Są to zarówno informacje bezpośrednio dotyczące niepełnosprawności, praw i obowiązków osób niepełnosprawnych, usług instytucji i organizacji pozarządowych oraz pozostałej tematyki związanej z niepełnosprawnością.

12. Zasady realizacji Programu

Program został przygotowany w oparciu o konsultacje z głównymi instytucjami realizującymi w mieście zadania na rzecz osób niepełnosprawnych: Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Gliwicach, Powiatowym Urzędem Pracy w Gliwicach, Gliwickim Centrum Organizacji Pozarządowych, Gliwickim Ośrodkiem Adaptacyjno Rehabilitacyjnym dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej, a także z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych oraz organizacjami pozarządowymi zrzeszającymi osoby niepełnosprawne. Opinie partnerów na temat dotychczasowych działań na rzecz osób niepełnosprawnych, możliwych form współpracy, a także o obszarach deficytowych w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym, były podstawą do wytyczenia celów i określenia przedsięwzięć zawartych w programie.

Program jest dokumentem obejmującym działania długofalowe, dlatego w sposób ogólny określa kierunki działań. Opracowane cele operacyjne i przedsięwzięcia również mają charakter wytycznych perspektywicznych, a ich realizacja odbywać się będzie w oparciu o roczne projekty działań na rzecz osób niepełnosprawnych, opracowane przez instytucje zaangażowane w realizację programu.

13. Monitoring

Monitoring będzie polegał na bieżącej ocenie skuteczności działań określonych w programie i umożliwienie dokonywania niezbędnych zmian. Ocena prowadzona będzie na podstawie cyklicznych sprawozdań z realizacji działań oraz wizyt monitorujących, a także spotkań partnerów realizujących program.

Na monitoring programu składać się będą następujące działania:

- bieżące gromadzenie danych statystycznych oraz informacji dotyczących realizacji programu,
- przygotowanie rocznych sprawozdań przez instytucje realizujące program,
- ocena stopnia wykonania przyjętych założeń,
- analiza przyczyn rozbieżności między założeniami a stanem faktycznym oraz identyfikacja sfer wymagających zmiany działań,

- planowanie zmian w Programie oraz wdrożenie zmodyfikowanych celów działań.
W końcowym etapie zostanie sporządzony raport z całości realizacji programu.

Planuje się także działania informacyjno-promocyjne dotyczące Programu, które będą miały na celu dotarcie z informacjami o programie do partnerów oraz potencjalnych beneficjentów, kształtowanie pozytywnego obrazu przedsięwzięcia jak również wywołanie zainteresowania proponowanymi w programie działaniami. Promocja prowadzona będzie na każdym etapie realizacji programu poprzez Internet, prasę lokalną oraz spotkania informacyjne z partnerami.